

Лемки Карпат

№ 08 (08).
ГРУДЕНЬ 2010 р.

3 наступаючи Новим, 2011 роком
та Різдвом Христовим,
дорогі лемки
Карпат!

Тропар

Рождество Твоє, Христе! Тоже
наш, восьмі мірові світ разува:
в ней до звіздам служиці звіздок
ухаються. Тебі кланяється Слуга
правди, і Тебе відіти
с висоти востока:
Господи, слава Тебі!

Величання

Велігаси! Тя,
Живодавче Христе, нас
ради нині плотю
Рождашогося ат
Безнечестия і
Пречистя Діви Марії.

Дорогі мої земляки!

Широ вітаю Вас з наступаючим Новим роком і Різдвом Христовим!
Бажаю всім Вам, Вашим родинам мінного здоров'я, щастя й радості в наступному 2011 році. Хай
Ваші оселі зігривають Віра, Надія й Любов! Хай Новий рік буде більш щедрим до Вас і принесе у Ваші
домівки мир і достаток. Щасливих і веселих Вам коляд, радості від кожного прожитого дня.

З повагою до Вас, народний депутат України, Ваш земляк Сергій Мошак.

*Любезні моєму серцю
лемки Карпат!*

Прийміть найширіші привітання з нагоди Нового року й веселих, радісних свят – народження
нашого Спасителя Ісуса Христа!

Хай Новий, 2011 рік принесе у Ваш дім мир, любов і достаток. Бажаю всім Вам сповнення
найзаповітніших мрій і сподівань. Бережіть нашу лемківську культуру, примножуйте її. Повірте,
Ваша праця не пропаде даремно. Прийдешні покоління подякують Вам за Вашу подвіжницьку працю.

З повагою, голова ВУТ "Лемківщина" Олександр Венгринович.

Дорога лемківська громадо!

Вітаю Вас з наступаючим Новим роком і Різдвом Христовим! Хай Новий рік буде крашім, інжтой,
який віходить в історію. Нових Вам звершень у справі розбудови й примноження традицій нашої
лемківської родини. Мінного Вам здоров'я, любові й радості на складних дорогах сьогодення. Бережіть
свою лемківську землю, бережіть неповторну культуру, даровану нам Всешишнім. Примножуйте її, і
Господь Вам за це віддячить. Щасливих Вам новорічних свят, веселих різдвяних коляд.

Широ Ваш, Володимир Ропецький, голова Світової федерації українських лемківських об'єднань.

Ціновні лемки Закарпаття!

Прийміть найширіші привітання з нагоди веселих і радісних свят: народження Нового року й
святого празника – Рождества нашого Спасителя Ісуса Христа. Хай ці свята принесуть у Ваші оселі
радість, світлі надії на кращий завтрашній день. Мінного Вам усім здоров'я, любові, сповнення
найзаповітніших мрій. Хай у ці свяtkovі дні у кожній хаті буде добро й достаток, вірте: тільки разом ми
зможемо тимчасові негаради. Хай у цьому нам допоможе Господь. З Новим роком!

Василь Канюк, голова Великоберезнянської районної ради.

Новини Лемківщини

Ще одне вікно у Євросоюз

Закарпатська делегація на чолі з головою ОДА Олександром Ледидою відвідала 3 грудня м. Пряшів (Словаччина). Керівники Закарпаття та Пряшівського самоврядного краю підписали план дій щодо створення нового українсько-словашкого пункту пропуску «Уліч-Забрідь». Сторони також обговорили перспективи створення українського культурного центру в Словаччині, візові проблеми та інше.

Ідея створення переходу «Уліч-Забрідь» на кордоні Пряшівського краю та закарпатської Великоберезнянщини виникла давно. Обидві сторони погоджуються – майбутній пункт пропуску додасть динаміки розвитку обох регіонів:

- Тим більше, як Уліч, так і Забрідь, - це гірські регіони, які потребують динаміки розвитку. До того ж, цей переход дасть можливість скоротити відстань перетину польсько-словашко-українського кордону, - зауважив Олександр Ледид.

Словашка та українська сторони мають підготувати проектно-кошторисну документацію стосовно розбудови інфраструктури. Встигнути планують до весни. Саме тоді питання має розглянуті спільні міжурядова комісія. У випадку позитивної оцінки – новому переходу бути.

- Переконаний, що, оскільки ми вже розпочали цю справу, то доведемо її до кінця. Адже цього переходу потребують як Словаччина, так і Україна. Зараз все залежить від рішення державної влади Словаччини, - розповів голова Пряшівського самоврядного краю Петер Худік.

Іван КУЗОВИЧ для "ЛК".

Нові надії в Новому році.

Не дамо згаснути лемківському вогнику.
Миті лемківського життя в 2010 році.

Ніби сніжинка на шибці холодного вікна, тане 2010 рік. Вже менше, ніж мить – вступить у свої права Новий – 2011 від народження нашого Спасителя Ісуса Христа. З нетерпінням ми всі його чекаємо. Чекаємо Новий рік, чекаємо світле Різдво, аби з новими надіями продовжувати трудитися на благо рідної держави й власного достатку. Наступаючий рік особливий. Це рік 20-ї річниці незалежності нашої держави – України. Рік сповнення світлих надій і сподівань, переконаний, виконання новою владою тих обіцянок й завдань, завдяки яким ми, українці – лемки, русини, бойки і гуцули, автогтоно Срібної землі обрали її. Та все це попереду. Ми віримо, що нова влада оправдає наші сподівання й наши мрії здійснятися!

Ми у Ждині разом з академіком Миколою Мушником (в центрі)

маю на увазі 2010, побачив світ перший історичний номер нашого часопису "Лемки Карпат".

Продовження на стор. 2

Нові надії в Новому році.

Не замо згаснути лемківському вогнику. Миті лемківського життя у 2010 р.

Початок на стор. 1

Наукову конференцію, присвячену 105-й річниці з дня народження Івана Гарайди закрило. Фото Івана Бачинського – добра гадка.

Лемки Закарпаття ніколи не мали своєї газети – тепер ми маємо. Правда, через брак коштів, газета входить рідко, єпзодично, але її за це лякуємо Богу й нашим доброзичливцям, що якось виходить. Мінулого року, завдячуши ініціативі очільникам Закарпаття та Великоберезнянського та Перечинського районів, обласна організація ВУТ "Лемківщина" організувала й провела на теренах Великоберезнянського району Першу Закарпатську історичну "Лемківську ватру". Лемки Закарпаття взяли активну участь у проведенні ХХVIII міжнародної Лемківської ватри у селі Ждяна республіки Польщі. Велика делегація лемків, знову-таки завдячуши обласному управлінню культури (начальник Юрій Глеба), взяла участь у XII Всеукраїнському фестивалі лемківської культури у містечку Монастириськ Тернопільської області.

Радували нас самодіяльні артисти. Ансамбль "Лемчатко" та фольклорний ансамбль "Лемківчанка" тішили своїми співами та танцями учасників і гостей фестивалю "Молочна ріка" у с. Стужиця.

Лемки Закарпаття не тільки добре співали й танцювали в минулому році. Наша громадська організація веде сьогодні активну науково-дослідницьку роботу. Зокрема, у столиці лемків Закарпаття селі Заричові ми провели наукову конференцію, присвячену 105-й річниці з дня народження відомого вченого-філолога Івана Гарайди. Професор Krakівського університету, голова наукового товариства Закарпаття у 40-і роки Іван Гарайда прислужився своєму народу. Він створив граматику, за якою вчилися наші предки до Другої світової війни. Недаремно у Krakові стоїть сьогодні пам'ятник йому, що увіковічує його наукові заслуги. Цікаво їзмістю проішов вечір пам'яті генія української поезії Богдана-Ігоря Антоновича.

А ти, ватро, гори, розгорайся.
Фото Івана Кузовича

лемківської культури Закарпаття.

Ще одна важлива деталь, на якій хотілось би зупинитися. Ми напередодні 20-ої річниці незалежності нашої держави. Нам пора б сьогодні подумати, як зберегти надбання лемків, щоб не втратити їх остаточно; мова, говорки, вишивка, пісні, елементи архітектури, побуту можуть бути наважді втрачені, якщо сьогодні держава не допусти до проблем збереження цілого пласту культури. Сьогодні мало кого шкавлять проблеми лемків. Все діється ентузіастами. А відомо, що на голову ентузіазмі далеко не поїдеш. Дуже приємний приклад – молодий дослідник, юна поетеса, учениця Ужгородської школи-інтернату з поглибленим вивченням окремих дисциплін Світлана Масленнікова займається сьогодні вивченням діалектізмів села Заричово... Невже лемківську справу ми будемо "піднімати" за рахунок учнів?

Наступний рік – рік другої лемківської ватри. Вже зараз потрібно до нього готуватися. Обласна організація товариства провела у Великому Березному перше організаційне засідання. Приємно відзначити, що керівництво району відгукнулося на пропозиції лемків й пообіцяло всіляку підтримку й допомогу. Віримо, що це

не будуть тільки слова. Алдже друга ватра має пройти на значно вищому рівні, ніж попередня. До неї, на думку товариства, слід якомога більше залучати шкільної молоді. Тільки молодь здатна сьогодні акумулювати все, що залишили нам наші предки, примножити його й зберегти. Обласне товариство надіється на вас, молоді подвійники лемківської справи.

Василь МУЛЕСА,
головний редактор "ЛК".

Самодіяльних артистів, учнів Забрідської школи I-II ст. вітає завідуючий районним відділом освіти Микола Пекар. Щойно вони зіграли виставу "Ждяна" та взяли участь у відкритті музею старожитностей.

Зрушила з місця видавнича справа. Завдяки партії Сергія Тіріка "Сильна Україна", зокрема зустрічам мецената Івана Яворського, було видано окремою брошурою нарис про історію церкви села Порошково. Автор – голова Перечинської районної організації ВУТ "Лемківщина" Іван Готра. Товариство провело презентацію збірки поезій "Слов'яно" відповідального секретаря "ЛК" Юрія Мегеди. Спільно з районною організацією "Про-світа" (голова – поет Іван Козак) було проведено

Хто ми, лемки Карпат...

Продовжуємо публікувати дослідження Івана Красовського та Дмитра Солника. Початок – у попередніх номерах часопису.

Захоплення північних схилів Західних Карпат Польщею, південних – Угорщиною... Паніцині відносини і волоське право (розділ подаємо у скороченому варіанті).

У середині XIV ст. Волинь і Галичина, в тому числі землі теперішньої північної Лемківщини, захоплені Польщею південні схили західних Карпат ще раніше заграбала Угорщина. Польські королі і шляхта, угорські державні влади започаткували нову, довготривку політику, спрямовану на повну асиміляцію українського населення, його економічне поневолення. З цього приводу польський письменник Ф. А. Осенідовський у книжці «Карпати Подкарпатці» (Познань, 1930) писав: «У 1340 році Казимир (польський король – І. К., Д. С.) приєднав галицькі землі і Карпати до Польщі. Колонізував Прикарпатський край при допомозі лицарів – поляків, німців, чехів, крок за кроком полонізуючи чужоземців (мається на увазі українців – І. К., Д. С.)...» Переводачи міста на німецьке (магдебурзьке) право, польські влади заборонили в містечках Прикарпаття (Сяніопі, Яслиськах, Бічу, Мушині та ін...) поселятися русинам. Села також масово переводилися з руського на німецьке право. Для остаточного підкорення захоплених земель королі роздали більшу їх частину польській шляхті і римо-католицькому духовенству. Почалася масова німецько-польська колонізація Прикарпаття. Колоністи поселялись у горах неохоче, натомість вони силою зайняли кращі низинні землі на Сянічині і Новосанчішині, відігніючи корінне населення у гори.

Так поступово змінилися етнічні межі поселення русинів на півночі. Поступово німці ополячились, а як пам'ять про них збереглися німецькі назви окремих місцевостей (Горлиці – Hirrlitz, Шимбарк – Schinn Berg, Рихвальд – Reich Wald, Заршин – Sehr schind та ін.) і німецькі прізвища серед польського населення.

Північна частина Лемківщини – Динівщина – у кінці XVI ст. була заселена, в основному, українцями з невеликою домішкою польського і німецького елементу. Руський характер краю викликав нездоволення польської шляхти і римо-католицького духовенства. Яскравим підтвердженням цього є грамота власниці земель і сіл Динівщини, рідної сестри перемишльського латинського єпископа – Катерини Ваповської від 23 січня 1593 р., в якій говориться: «... З тієї зверхності, яку нам над підданими дав сам Господь Бог... ті церкви руські на костьоли римської віри перетворюємо. Церкви в наших селах Іздрібах, Лубні, Глодному, Бахірі, Варі і на Динівському передмісті перетворюємо на латинські костьоли. Ксьондзи, нами презентовані, мають навертати Русь до святої римської церкви, хрестити руських літіт і стежити, щоб у попів не були хрещені...».

Шляхта і римо-католицьке духовенство насильно перевели на латинську віру і ополячили мешканці ряду руських сіл на Динівщині.

Таке ж становище виникло і в західній частині Лемківщини. У 1626 р. Krakівський латинський єпископ Маріян Шишковський заборонив будувати церкви грецького обряду в околиці Мушини. Єпископ Яків Задзік у 1636 р. звелів закрити руську церкву в Тиличі. У 1686 р. її розібрали, а з матеріалу побудували костьол у Мушині.

Після прилучення північного Прикарпаття до Польщі становище селянства різко погіршилося. Король роздав більшу частину земель разом з селами шляхтичам, які започаткували не лише національний і релігійний гінт руського селянства, а й жорстокий економічний, що виражався у примусовому обробітку селянством панських грунтів та обложені селян різними натуральними повинностями. Таким чином була заведена тяжка фільварково-панічнізна система.

Розвиток фільварків відбувався за рахунок привласнення поміщиками і так більшанож скромних селянських наділів. У XVI ст. поміщики довели панщину до 4 днів на тиждень, а згодом до 5–6 днів. Цілій тиждень змушенні були працювати на панщині селяни с. Кальниця, Дубровка Руська, Половці, Бонарівка, Костарівці та інших на Лемківщині. Крім цього, селяни вносили на користь поміщиків високий грошовий чинш та данину у вигляді гусей, курей, яєць, пряжі, вовни і т. д. У документах того часу селяни-руси трактувались як «худоба» (бидло). Поміщики жорстоко карали селян за найменші провини, всіляко зищались з них. Постійні лихоліття, голодування сприяли поширенню спідомії. Від холери вимерли мешканці с. Терепча, а також багато жителів інших сіл Прикарпаття і Закарпаття. Із введенням панщини змінилися правові відносини і в селі. Для регулювання стосунків між поміщиками і кріпаками руське право виявилось застарілим і не відповідало інтересам поміщиків. Німецьке (магдебурське) право регулювало, в основному, правові відносини міжан, купців та ремісників. А тому юдеї у XV ст. на Прикарпатті і Закарпатті почалися масова локалізація сіл на волоському звичаєвому праві, яке в гірських умовах краще формулювало селянські повинності в інтересах шляхти. Спочатку волоське право було введено в королівських селах, потім – у шляхтських. Одними з перших на новому праві локалізовано с. Одрехові і Шавне. У Сяніцькій землі, за свідченням А. Фастнахта, на волоське право переведено у XVI–XVII ст. понад 160 сіл, що до того часу перебували на руському і німецькому праві. На волоському праві закладалися також нові села, мешканцями яких були як русини, так і польські та німецькі колоністи.

Дмитро Солнико.
Інженер, дослідник
історії Лемківщини

Іван Красовський.
Історик

Перечинській «Просвіті» – 90!

I. Козак.

Перший зимовий місяць 1920 р. стив благословенною Всешишнім волиською новонароджений Перечинський «Просвіті». Цьому історичному сучасному явищу сприяли як об'єктивні, так і цілій ряд суб'єктивних передумов.

Як відомо, в 1919 р. Закарпаття опинилося під чехословацькою владою, якщо все ж, на відміну румунських на Буковині та Бессарабії, польських у Галичині та більшовицьких у Радянській Україні властей, не проводила так явно політику ленівіоналізації, зневаги і переслування карпато-українців.

Незважаючи на неподільність національної політики чехословацького уряду, лаврування властей між московофілами і україnofілами, включення Карпатської України до Чехословацької республіки під назвою «Підкарпатська Русь» відіграло у відродженні духовності і культури нашого народу в цілому позитивну роль.

Все ж належних умов для творення своєї державності в краї не було. Саме ці обставини й зумовили народження організованого просвітінського руху. Перечинське товариство «Просвіті» було створено 12 грудня 1920 р. Першим активістами, справжніми будітелями у боротьбі за хліб і волю, були високоосвічені педагоги Павло Яцко, Юрій Долинич, Степан Прокоп – вчителі Перечинської горожанської школи, Марія Домбровська (літ. псевдонімом – Підгрянка) – вчителька Зарічової, а згодом Порошківської народних шкіл, палка патріотка українства, письменницький талант якої добре прислужився духовності та рідній мові; Осипа Заклинська, яка в той час разом з Марією Підгрянкою вчителювала в Зарічові, а в 1921 році була переведена на педагогічну роботу в с. Т.-Ремета.

Новостворене просвітінське товариство в Перечині очолив Павло Яцко, директор місцевої горожанської школи, а з 1932 по ту трогтичу весну 1929 р. Його незмінним головою був простий селянин Юрко Добей, секретарем – учителі Іван Гобко, художником керівником емігрант – обдарований музикант Іван Романченко. За короткий час товариству вдалося згуртувати цілу плеяду справжніх патріотів, стійких борців за українську державність. Серед них Василь Опаленик, вчителі народної школи в с. Зарічові, Іван Кедович, вихованець Мукачівської торговельної академії. До речі, нею уміло керував теж наш країнин з Порошкова Августин Штефан. За велику честь бути свідком украйною вважала себе і сестра Івана Марія Хімінець-Кедович, нині активістка Українського Народного Союзу в Нью-Йорку, почесний член відродженої в 1993 році й рідної Перечинської «Просвіті».

Поширенню ідеї української державності сприяли прогресивні робітники місцевого хімзаводу «Бантіні»: Іван Сивохон – соліст просвітінського хору, Федір Юскович, скрипаль цього ж колективу, залиничники – Антон Коритко, Іван Качала. Останній від Перечинщини був Послом першого Сейму Карпатської України.

Активному притоку до товариства творчої інтелігенції, здійні проgresивної молоді слугувала вміло організована робота різних гуртків художньої самодіяльності. В середині 30-х років при читальнях «Просвіті» більшості сіл Турянщини та Ужанщини активно діяли хорові, танцювальні і драматичні гуртки, бібліотеки. І першим керівником був Опанас Лещко, який взяв на себе бібліотеку, пропагандиста української ідеї, нашого красного материнського слова, класиків українсько-карпатської літератури.

У зміщенні віри у відродження своєї національної культури важливу роль відіграв «Союз українок» при читальні Перечинської «Просвіті», який проводив активну роботу серед населення: розповсюджував історичну, наукову і художню літературу, організовував читальні вечори, конференції, бесіди, обмін досвідом на актуальні теми. З великою любов'ю і натхненням жіночтво Перечину брало участь у художній самодіяльності. Танцювати молоді настав Андрій Кість, що повернувся з Нью-Йорку, де довгий час вчителював у головний балетний театр артиста-балетмейстера Василя Авраменка.

Важливий вплив на піднесення національної свідомості, підвищення активності в громадсько-політичному житті мала організована Перечинською «Просвіткою» сільська спілка, котра велику увагу приділяла продуктивності сільськогосподарського виробництва, ефективності використання землі.

На найбільшою гордістю «Просвіті» були хор і духовий оркестр. До складу хору входило понад 80, а до духового оркестру – 30 осіб. Найбільш активними учасниками хору були перечинці Іван Сивохон, Маруся Келодович, Ганна Сміш-Налуда, Ганна Смольсь-Магада,

Юлія Опаленик-Мишанич, Ганна Галик-Тур, Олена Станко-Ільяш, Михайло Зизич, Федір Кедебець, Михайло Пекар, багато інших аматорів, які були варті того, щоб виступати на професійній сцені.

До складу оркестру входили талановиті музиканти Степан Буковський, Панас і Михайло Лешки, Юрій Жупп, Іван Скубеніч, Іван Скрип, Іван Галик, Іван Чиліпка, Іван та Михайло Зизичі, Михайло Белеканіч, Василь Мацо, Федір Кедебець, Іван Комеса, Кара Ноль, Юлій та Іван Борис, Михайло Хома, Михайло Бабінець, Василь Ільяш, Василь Імур, Юрій Коритко, Василь Василіха, Іван Трнічич, Степан Липай, Іван Бокшан, Юрій Опренчик.

Мистецтвом просвітінських хористів і музикантів міндувались не тільки у себе на Перечинщині, але і в селах навколо них районів: Бережанського, Свалявського, Ужгородського. Про художню досконалість, високу виконавську майстерність цих колективів говорить той факт, що без їх участі не обходився жоден з тіз краївської «Просвіті», демонстрації, що проходили в різних містах і селах Закарпаття.

В 1931 р. хор з великим успіхом виступав на сценах Праги, а духовий оркестр у 1938 році – у національних торжествах у тій же Празі. Багатотисячна чехословацька аудиторія пальто вітала просвітінських музикантів, що так сміливо і натхненно виконали чимало патріотичних творів.

Приверну увагу читача до особистостей, котрі за свою жертву просвітільську діяльність дійсно заслуговують на світу людську пам'ять, але, на жаль, поки що мало відомі в Карпатському краї. Ідеється про Василя Опаленика, зусилля якого значно активізували діяльність просвітільських осередків у Зарічові і в його рідному Ворочові, де він з успіхом керував сільським хором і драматичним гуртком. З метою відродження народних звичаїв і традицій хор брав участь у підготовці і проведенні Великолітніх і Різдвяних свят. У травні 1938 р. на престольному святі у Ворочові хористи в українському національному вбранні, окрім релігійних і народних пісень, ознайомили односельчан з багатьма патріотичними, маршовими піснями січових стрільців. Хористи, що стояли в першому ряду, тримали в руках невеличкі жовто-блакитні прапори. При завершенні виступу хору його диригент Василь Опаленик з високо піднятим жовто-блакитним прапором натхненно повторив почуті ним на Всепросвітінському з'їзді в Ужгороді патріотичні гасла: «Ми родились українцями й ними завжди хочемо бути!», «Ласки просити ні від кого не будемо. Ми вже не покіні раби, а свідомі українці!»

Спільно з Юрком Добеєм, Іваном Романченком, іншими просвітінськими Василем Опалеником брав найактивнішу участь у підготовці і проведенні 27 червня 1937 р.

Перечинська середня школа. В цьому будинку у 20-ті роки минулого століття розміщувалася бібліотека «Просвіті» Закарпаття – на той час Полкарпатської Ніси

вань гортівськими фашистами багатьох наших просвітін. 18 березня 1939 р. в уроčищі Підпасок, що на околиці Перечина, разом із січовими стрільцями, учасниками бою на Красному полі Федором Мацом, Михайлом Антоліком, Андрієм Ігнатком окупанти розстріляли чотирьох перечинських просвітін: Івана Сивохопа, Михайла Пекаря, Федора Юсковича, Івана Керецмана.

Ідучи на розстріл, на запитання Федора Юсковича: «Яким падом і нас записали до січовників?» Іван Сивохоп з гордістю відповів: «Усі мі січовики, бо за вільну Україну стоюмо!». Показуючи на полонених січових стрільців, Іван продовжив: «Вони з гверами, кулеметами воювали, а в мене – співаки!». З презирством глянувши на катів, Іван Сивохоп на весь голос заспівав «Ой у лузі червона калина похилилася...».

Й коли угорський жандарм кольбою карабіна відрив його, він зі стогоном сказав: «Просвіті народної, як вогню, бояться! Чи не тому й хор наш розігнали! І який хор! На всю Карпатську Україну!». На ці слова Федір Мацо – до нього з піднесенням: «Просвіті людську, як і сонце, в рошти не заперти!».

Коли один з полонених спіткнувся й упав, Іван Сивохоп, допомагаючи йому підвєстися, з гідністю промовив: «Вставай, брате! Кого ся боїш! Най вони бояться! Наш тут корінь! Його не вирвеш! Бо засіяний у землю карпатську, котру сам Господь нам відкрав зі свого раю!» Полонені, гуртувшись до Івана Сивохопа, сміливо, з піднесеним духом проголошували: «Слава Карпатській Україні!», «Честь і слава Волошину!».

Кулеметні черги, що намертво коли бійці за свободу краю, заглушували натхненні патріотичні вигуки. Поховано їх у мальовничому кутку на так званій Гірці перечинського кладовища поблизу греко-католицького храму.

Смерть чатувала на багатьох інших патріотів – просвітін, та волею Господа їм судилося довершувати заповідане дідами й отцями нашими споконвічне прагнення – на своїй вільній, благодатній землі бути господарями, створити суверенну, щасливу, заможну Українську державу. На жаль, із материнського лона вірні сини й дочки змушені були покидати свій рідний край, шукати пристанища по світах. Багато з них, хто залишився на отцій землі, зазнали важких мук і страждань за свої найкращі поривання задля ліпшої, ласкавої долі країн у сім'ї, вольній, новій.

Низький укіл і глибока шана й тим, хто волею долі опинився далеко від матері України, але не забув про свій згорьований народ і в міру своїх можливостей й досі допомагає своїм побратимам встати з колін і побудувати свою високоцивілізовану вільну державу Україну.

На жаль, як і угорські фашистські окупанти з березня 1939 і по жовтень 1944 року, так і сталинсько-беріївське «вождівство» «Просвіті» заборонило.

Та самим Господом благословенню «Просвіті», як сонце ясне, в рошти не заперти! З проголошеннем незалежності України, зусиллями нашої творчої інтелігенції: Любові Герцег, Андрія Лешка, Юлія Кула, Юрія Мегели і багатьох інших справжніх патріотів українства у 1993 р. Перечинська «Просвіті» відродилася. Успішній роботі ради просвітінського товариства, його місцевим осередкам сприяє підіння співпраці з відділами культури і освіти РДА, особливо з бібліотечними працівниками на чолі з їх керівником Любов'ю Герцег. І сьогодні, ось уже 17 років, відновлені заповітам своїх дідів і батьків – активізм просвітін 20-30-х років минулого століття районів «Просвіті» в силу своїх можливостей намагається не лише відродити, але і злагодити культурно-освітню і духовну спадщину Перечинщини.

Іван КОЗАК,
голова районоб'єднання «Просвіті»,
член НСПУ

Просвітін XXI-го століття. Учні та педагоги Перечинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів, які продовжують славні традиції просвітін минулого тисячоліття, традиції Павла Яцка, колишнього директора цієї школи.

просвітінського з'їзду в Т.-Реметі, на якому головував Юрко Добей. На з'їзді серед інших виступав і поет Василь Гренджа-Донський. З'їзд одностайно завів усіх свідомих країн вести рішучу боротьбу за українське слово, за рідину мову, за рідину книжку та школу.

Підку патріотичну промову на з'їзді виголосив Іван Рогач з Бережинщини, наголосивши на тому, що «Ми вже нині не слуги-руси, а горді українці!» і що «за наші народні ідеали, за нашу культуру, честь і славу ми повинні принести всякі жертви, навіть відцілі і життя своє!» Виступ промовця був схвалено прийнятим понад двома тисячами присутніх на з'їзді просвітін. Тоді Василь Опаленик, після закриття з'їзду, з жовто-блакитним прапором у руці очолив багаточисельну колону делегатів, які поверталися до Перечина, Сім'єрі, Сім'єрек, Ворочова і Зарічови.

Чи не тому й досі, як згадують очевидці знайденого вавесі 1939 р. у верболозах Ужа на околиці Перечина трупа Василя Опаленика, замордованого окупантами за діносом чорно-сорочників, у нього була прострелена права рука, аби не зміг більше піднімати жовто-блакитного прапора.

Про роль «Просвітін» в піднесені політичної свідомості краю, як основи їх активної участі у творенні Карпатської України, можна судити із жорстоких пересліду-

Письменники Закарпаття, вихідці з перечинської лемківщини, підводять підсумки свого творчого доробку за рік, що мине

Майстри лемківського слова. Зліва направо: поет-гуморист Юрій Шип з Мокрого, а тепер быває у Лаза, прозаїк Петро Ходанич з Ракова, — якщо давніше Вареник Іван Козак з Турині, що йому сниться, бо живе в Перечині, красній родині. Фото "ЛК".

Вже стало традиційним збиратися в обласній організації Національної спілки письменників України, збиратися під кінець року, аби поділитися однією з одним про свої творчі плані на наступний рік, прочитати останні творчі рядки в переддень Нового року. Не став винятком і цей рік. Уривки своїх нових творів на цей раз на суд колег представили як відомі письменники, так і початкуючі автори. Потім в колег своїми вотивними віршами Володимир Товтін, Людмила Кудравська прочитала декілька серйозних поезій російською мовою, а професор Сергій Федак майже академічно прочитав уривок зі своєї майбутньої повісті.

Іван Козак, наш земляк, у традиційній Вому манері оспівував свою рідну Турянську долину, поділився своїми новими творами Й гуморист Юрій Шип.

Серед початківців присмне враження справила на слухачів Ярославна Іванова. Вона сьогодні трудиться над малими формами прозових творів, пробує себе у жанрі сучасного українського оповідання. Хочеться побажати молодій письменниці нових творчих успіхів — пам'ятати, що тільки не вередливі.

Увага! Екологічна небезпека нависла над Перечином!

Напередодні Нового року у конференц-залі районного центру зайнятості, що у Перечині, відбулося засідання "круглого столу" з участию представників Перечинської райдержадміністрації, районної ради, ВАТ "Перечинський лісокімбінат", громадських організацій та ініціативної групи, на якому було розглянуто проблемне питання про вплив роботи Перечинського лісокімбінату на навколишнє середовище, зокрема на Перечин, річку Уж та прилеглі до Перечина території.

З грунтівними доповідями, інформаціями про екологічний стан у Перечині виступили Василь Іванік, науковець Ужгородського національного університету, хімік, публіцист, журналіст, громадський діяч Юрій Мегела; Ірина Кепич, колишній очільник Перечинського району, що добре знається на проблемах лісокімбінату, оскільки тривалий час працювала на підприємстві й добре знає його проблеми. Змістовним був виступ Марії Панової. Вона теж колишній

працівник ЛХК. Марія Іванівна висловила ряд слушних пропозицій щодо покращення роботи підприємства.

Підприємство за "круглим столом" представляє його сьогоднішній очільник, депутат районної ради Юрій Мальчев. Пан Юрій докладно розповів про сьогоднішній стан справ на ЛХК. Зокрема, він відзначив, що підприємство успадкувало всі болячки від попередніх років. Заводу більше ста років. Екологією мало хто займався, всі намагалися тільки викачувати з нього гроши...

Це зрозуміло, а що робиться сьогодні на ЛХК, щоб покращити стан справ? Адже жителям Закарпаття, зокрема Перечинського району, не легче від грунтівних поясень. Люди хочуть, щоб вони могли спокійно спати й знанти, що викиди найстарішого підприємства області не зашкодять їхньому здоров'ю.

Більш детально про проблеми Перечинського ЛХК читайте в наступному номері "ЛК".

Нові імена. Знайомтесь — Іван Король

Іван Король народився 13 жовтня 1941 року в селі Т-Паска Перечинського району. З 1993 року очолює обласну раду професійних спілок. Багато разів обирається депутатом Закарпатської обласної ради. Член Національної спілки журналістів України та колегії обласної державної адміністрації. Чи не вперше подає на суд читача свій літературний твір.

О, як давно...

О, як давно все це було,
Довгілі расно так шило,
А ти стояла серед саду,
Й чекала тиго на пораду,
Що скаже батько, скаже мати,
Чи карто тут мене чекати.
Роки мишути, сад ошиві,
Тебе я так і не зустрів,
Знімти не судилося обом,
Сидіть весільним за столом...

Усе до болю рідне Й близьке
В село я їду спогаранку.
Он мати же чека на ганку.
Усе до болю рідне Й близьке,
Здалось, поскріпіс коліска,
І чути батька голос строгий.
- Ти не запозицяй до школи.
О, як присмено все загадати,
В селі край лісу, біля хати.
І Тур'я тико десь хлюпоче,
Неначе теж сказати хоче:
«Спішіть в село, спішіть до хати,
Поки жив і батько Й мати»

Як би ви дбали, депутати...
Як би ви дбали, депутати,
Про людські пенсії й зарплати,
То ви б в парламент приходили
Й закони тважені творили.
А так заходите до зали,
Неначе гости для забави,
В руках товстесенькі портфелі,
А там парфуми й всікі гелі,
Журнали в колпорі й газети,
Мобілками шлете «привісто»...

А до роботи ви не дуже,
Людські турботи вам байдужі,
А як набридіє пульгувати,
Почнете відціми кидати
І мікрофони геть трощити.
Стільчі ламати Й пису бити.
Коли ж почнете ви журністські,
Щоб люди всі могли трудитися,
Щоб газ у селі прохладати,
Бешкетно хворік лікувати.
Щоб цини не росли щоднини
На хліб і кусень солонини.
А ще, панове, слід подбати,
Пенсійну як реформувати,
І пільги з себе також зняти,
Щоб кожний пан і кожна пані,
Не буди інші недоторкані...
Закон про вибори прийняти,
Й мажоритарії світло дати,
Аби не списки десь складати,
І в депутати друзів підійти...
Проблем поверху багато,
І всіх їх треба роз'іти.
Тож починайте щось робити,
І більше нарад не дурити.
Бо зрештою терпенья уриватися,
Й від вас удача відверніться.

Лемки Закарпаття мають свого чемпіона

Михайло Кичера із села Заричово Перечинського району здобув Кубок Закарпаття з шашок 64. Як повідомив голова федерації області М. Рішко, офіційний шашковий турнір - особистий Кубок області, який відбувся 4-5 грудня в м. Ужгород, заокотив до участі 18 провідних спортсменів із 9 районів та міст нашого краю.

Надзвичайно цікаво, по-спортивному гостро і непередбачувано розгортається ігровий сюжет турніру. Це й не дивно, адже з 18 спортсменів - 14 кандидатів у майстри спорту, провідні шашкісти нашого краю, за плечима яких багаторічний досвід турнірів виступів.

Змагання проходили в 2 етапах за системою мікроматчів: регламент часу - 1 год. 20 хв. на обидві партії.

Першого дня несподіванок не було - фаворити змагань, а серед них Сільвія Марковці, Михайло Кичера, Михайло Рішко, Іван Дьордій, Михайло Динун, легко впорались із своїми обов'язками і потрапили до фіналу.

Зовсім іншого характеру набула гра учасників на завершальному етапі. Стабільну Й результативну гру демонструвала 17-річна С. Марковці, яка досить легко обігрівала своїх суперників. Здавалось, що їй уже нікто не завадить на шляху до перемоги. Однак, несподівано для всіх, розігрався кмс Михайло Кичера і досить стрімко увійшов до групи лідерів. Після чого він вже не залишив своїм суперникам ніякі шансів.

Газета "Лемки Карпат" широ вітає пана Михайла з перемогою. Так тримати!

ГРСЬКОЛІЖНИЙ СЕЗОН СТАРТУВАВ

18 грудня 2010 року на гірськолижному курорті «Красів» відбулося відкриття сезону 2010/2011. Почала функціонувати дорога канатного кресла № 1 і траса № 1.

Засновник: ГО
Ім. Августини Штефана,
колектив редакції.
Виходить раз у місяць
без відображення
Висловлені авторами
думки можуть
не співпадати з позицією редакції.

Наші реквізити: код 36447318, р/р 26009180361 в
Перечинському відділенні ЗОД ВАТ "Райффайзен
банк Аваль" МФО 380805, код ЕДРПОУ 14305909
(для газети "Лемки Карпат")
<http://www.vasimulesa.blogspot.com>
E-mail: lemki_karpat@ukr.net
Складочтво про реєстрацію:
Зт № 505/97р від 10.12.2009 р.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
ВАСИЛЬ МУЛЕСА
ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:
ЮРІЙ МЕГЕЛА
Телефон-факс: 2-19-69
Редактор: 050 955 76 17
мобільний: 050 156 16 94
Відповідальний секретар: 2-23-74
мобільний: 050 156 16 94

Комп'ютерний набір та верстка редакції
Офсетний друк. Ум. друк арк. 1,5.
Номер відпечатку у
видавництві «ТУРПрес»
89200, м. Перечин, вул. Жовтнева, 93.
Замовлення № 6/2. Тираж 1000.